

Doma in po svetu

PREGLED NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV

Bojne ladje ZDA spremljajo tankerje v Perzijskem zalivu, ki so na poti do ameriških mornariških oporišč v azijskih državah

WASHINGTON, D.C. — Dobro poučeni viri v Pentagonu so potrdili, da ameriške bojne ladje sedaj spremljajo tankerje v Perzijskem zalivu, ki so na poti do raznih ameriških mornariških oporišč v Aziji. Tankerji prav tako bodo oskrbovali bojne ladje ZDA, ki plovejo v bližini Zaliva. Tankerji se ne nahajajo v bližini Iraka ali Irana, vendar so bojne ladje, ki jih spremljajo, pripravljene jih braniti v slučaju letalskega napada. V Pentagonu sicer trdijo, da ne pričakujejo takega napada od Irana ali Iraka.

Obveščevalne službe ZDA so preko pre-sluškovalnih naprav slišale izjavo, ki jo je poslal iranski vojski verski voditelj ajatola Homeini. V izjavi baje trdi Homeini da bo danes, petek, velik dan v iranski zgodovini. Ameriški analitiki sklepajo, da govori Homeini o dolgo pričakovani ofenzivi zoper Irak, ki bi se naj začela danes ali v naslednjih dneh. Na ta dan pred 21 leti je namreč Homeini vodil neuspelo vstajo zoper takratnega šaha Pahlavija. To vstajo smatrajo Homeinijevci za začetek njihovo borbo zoper šaha, ki jim je prinesla končni uspeh šele l. 1978 in 1979.

Preteklo nedeljo so iraška letala napadla in poškodovala turški tanker, ki je bil namenjen v Iran. Tanker, ki ima nosilnost 153.000 ton, se ni potopil, 3 člani posadke so izgubili življenje, dva sta bila ranjena. V zadnjem času ni bilo iranskih napadov na tankerje v Perzijskem zalivu.

Predsednik Reagan v Londonu, kjer se bo udeležil gospodarski sestanek na vrhu najvplivnejših zahodnih držav

LONDON, V. Br. — Včeraj je prispel v to mesto po obisku v republiki Irski predsednik Ronald Reagan. Predsednik se bo pridružil voditeljem drugih vplivnih zahodnih držav na sestanku, na katerem bodo obravnavali predvsem gospodarske probleme, ki so skupnega interesa. Take sestanke na vrhu organizirajo vsako leto, vsakič v drugi zahodni državi.

Med obiskom v Irski je imel Reagan pomemben zunanje-politični govor na zasedanju irskega parlamenta. Prvič je predsednik izrazil pripravljenost ZDA, da se pogajajo s Sovjetsko zvezo o pogodbi, v kateri bi se vsaka stran obvezala, da ne bo prva uporabila silo v Evropi. ZSSR predlaga tako pogodbo že dalj časa, Reagan pa prej ni kazal nobenega zanimanja. Kljub tej spremembi, je sovjetski voditelj Konstantin Černenko takoj zavrnil Reaganovo pobudo. Sovjeti se ne bodo udeležili nobenih pogajanj glede omejevanja oboroževalne tekme z ZDA, dokler bo NATO države nadaljevale s postavljanjem novih ameriških Pershing in manevrirnih raket »cruise« v zahodni Evropi, je dejal Černenko.

Ta teden se bo Reagan tudi udeležil slovesnosti v francoski Normandiji ob 40-letnici zavezniške invazije od nacistične Nemčije zasedene Francije, tako imenovanega »D-Day«. Zavezniške sile so vkrcale na normandijsko obalo 6. junija 1944.

Danes primarne volitve v Kaliforniji, New Jerseyju in treh drugih državah — Zmaga bi prinesla Mondalu strankino imenovanje

LOS ANGELES, Kalif. — Danes se bo zaključila večmesečna in za kandidate in tudi javnost mučna sezona primarnih volitev. Najpomembnejše volitve bodo v Kaliforniji in New Jerseyju in politični analitiki soglašajo,

jo, da mora zmagati v vsaj eni teh držav Walter Mondale pred sen. Garyjem Hartom. Mondale sicer še vedno ima ogromno prednost pred Hartom in Jessejem Jacksonom v številu delegatov, ki se bodo udeležili strankine konvencije v San Franciscu prihodnji mesec. Analitiki pa poudarjajo, da bi Hartova zmaga v Kaliforniji in New Jerseyju morala prepričalo mnoge še neopredeljene delegate, prav tako več Mondalovih, da stranka res potrebuje »novi obraz« v osebi Harta.

Mondalovci trdijo, da bo imel njihov kandidat po današnjih volitvah dovolj delegatov za zmago na strankini konvenciji. Pravila demokratske stranke pa poudarjajo, da ni noben delegat prisiljen glasovati za določenega kandidata. To pomeni, da tudi delegati, ki so bili na primarnih volitvah izvoljeni na Mondalovi listini, lahko glasujejo za koga drugega, ako želijo.

V Hartovi kampanjski organizaciji priznavajo, da bi bila Mondalova zmaga v obeh velikih državah smrtni udarec Hartovi kandidaturi. Jackson nima možnosti, da bi zmagal, povzroča pa težave v stranki, ker trdi, da pravila stranke so mu prikrajšali več delegatov, ki bi morali po izidu dosedanjih volitev, pripadati njemu. Radi tega pričakujejo v stranki, da bodo Jacksonovi privrženci povzročali težave na strankini konvenciji, vse to pa — tako pravijo — bo koristilo le predsedniku Reaganu in republikancem. Jackson je zelo sporen v stranki tudi radi njegovega gledanja na zunanjo politiko. Zelo je naklonjen arabski strani in kritičen do Izraela, močno napada Reaganovo politiko do srednje Amerike ter namerava v kratkem obiskati Kubo, kamor ga je osebno povabil Fidel Castro.

Sovjetski oporečnik Andrej Saharov in žena Jelena Bonner še živita, pravijo Sovjeti — Oba izginila pretekli teden

MOSKVA, ZSSR — Sovjetska poročevalna agencija Tass je objavila poročilo, v katerem trdi, da sta vodilni sovjetski oporečnik Andrej Saharov in njegova žena Jelena Bonner še živa in sta v dobrem zdravstvenem stanju. Saharov in Bonner sta izginila pretekli teden in so na zahodu sklepani, da sta ju aretirali sovjetske oblasti, katerim je zadnja leta Saharov trn v peti. Sovjetski režim je bil nenavadno previden do Saharova, ker je Saharov vodilni znanstvenik na področju fizike in ga nekateri celo imenujejo »očeta« sovjetske atomske bombe. Bil je član prestižne sovjetske akademije znanosti in umetnosti.

Ker sovjetski režim ni hotel imeti Saharova v Moskvi, kjer je imel pogoste stike z zahodnimi novinarji, ga je izgnal v za tujce zaprto mesto Gorki. Stike med Saharovom in zahodnimi novinarji oz. zahodnim svetom je potem obdržala njegova žena Jelena Bonner. V zadnjem času je v ZSSR poostrena kampanja zoper vse oporečnike, med njimi sta končno prišla na vrsto tudi Saharov in Bonner.

V indijski državi Punjab se pripravljajo obračun med vladnimi silami in upornimi Sikhi — Spopadi postajajo krvavitejši

NEW DELHI, Indija — Indijski vojaki in policisti so oblegali osrednjo svetišče upornih Sikhov v mestu Amritsar, tako imenovanega Zlatega templja. V templju se nahaja do 1000 oboroženih Sikhov. Včerajšnje streljanje je trajalo 5 ur, padlo je 36 Sikhov. Vlada trdi, da se morajo Sikhi predati, ker je v državi samo ena vlada. Sikhi zahtevajo avtonomijo.

Iz Clevelanda in okolice

Na obisku iz domovine—

Na tritedenskem obisku v našem mestu se mudi g. Jože Novak, splošno znani brivsko-frizerski mojster iz Novega mesta. Stanuje pri ge. Lojzki Feguš. Kdor želi, ga lahko pokliče na tel. št. 361-3674. G. Jožetu želimo, da bi se dobro počutil med slovenskimi rojaki v našem mestu!

Lepa podpora—

Slovensko-ameriški Primorski klub je daroval \$100 v tiskovni sklad našega lista. Za lepo podporo naša iskrena hvala!

Novi grobovi

Anna Kuhar

V nedeljo, 3. junija, je v Euclid General bolnišnici nenadno umrla 89 let stara Anna Kuhar s 19400 Arrowhead Ave., kjer je živela 53 let, rojena v Kamniku, Slovenija, odkoder je prišla v Cleveland l. 1928, vdova po l. 1954 umrlem možu Florianu, mati Petra Cooka, Franka, Anne Sraj (Mich.), Freda, Mary (pok.), Helen Morel in Alice, 8-krat stara mati, 3-krat prastara mati, članica SZZ št. 14 in KSKJ št. 191. Pogreb bo iz Želetovega pogrebnega zavoda na E. 152. cesti v četrtek, 7. junija, zjutraj ob 8.15, v cerkev sv. Kristine ob 9.15, od tam na pokopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo nočoj od 7. do 9. ter jutri, v sredo, popoldne od 2. do 5. in zvečer od 7. do 9.

Angie Ilovar

V soboto, 2. junija, je v Euclid General bolnišnici po dolgi bolezni umrla Angie Ilovar s 375 E. 152. ceste, rojena v Clevelandu, žena Johna, mati Ronaldal (Louisville, Ky.), 2-krat stara mati, sestra Mary Obat, zaposlena kot kuharica pri Garden Grill 25 let. Pogreb bo iz Želetovega zavoda na E. 152. cesti v četrtek, 7. junija, zjutraj ob 8.30, v cerkev sv. Jeroma ob 9.15, od tam na pokopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo jutri, v sredo, popoldne od 2. do 4. in zvečer od 7. do 9.

Anna Krasovec

V Scripps Memorial bolnišnici v La Jolla, Kalif. je po dolgi bolezni umrla 89 let stara Anna Krasovec, zadnja leta živeča v San Diegu, prej pa na 14118 Sylvia Ave. v Clevelandu, rojena Sutej na Hrvaškem, vdova po l. 1977 umrlem možu Antonu, mati Martina Kressa (San Diego, Kalif.) in Helen Puro (pok.), 3-krat stara mati, 2-krat prastara mati, 1-krat praprastara mati, članica SNPJ št. 142 in ABZ št. 71. Pogreb bo iz Želetovega zavoda na E. 152. cesti jutri, v sredo, dopoldne ob 9.15, v cerkev sv. Jeroma ob 10., nato na po-

Krofi—

To soboto bodo članice Oltarnega društva pri Sv. Vidu prodajale krofe v društveni sobi ob običajnem času. Pridite!

Pozdrav iz Saskatchewan—

Iz kanadske province Saskatchewan pošilja pozdrav vsem našim bralcem g. Joe Ferra, ki je v mestu Humboldt udeležil slovesnega praznovanja 65-letnice življenja v tamkajšnjem samostanu sestričine prijateljice, katera ima 92 let, a je še vedno zelo čvrsta.

V tiskovni sklad—

Društvo Kras št. 8 ADZ je darovalo \$20 v tiskovni sklad Ameriške Domovine. Iskrena hvala!

Koncert—

V petek, 22. junija, ob 7.30 zvečer bo v šolski dvorani pri Sv. Vidu nastopil oktet »Aj-dovski fantje« iz Ajdovščine. Oktet je povabil v naše mesto Primorski klub, nastopil bo tudi pri rojakih v Kanadi. Po koncertu bo igral Tony Klepec ansambel iz Girarda. Vstopnice so po \$5 na osebo in jih lahko rezervirate pri članih Primorskega kluba, na voljo bodo tudi pri vходу na večer koncerta.

Spominski dar—

Steve Mohorko, Fontana, Kalif., je daroval \$25 v naš tiskovni sklad v spomin na pok. ženo Betty. Iskrena hvala!

kopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo danes, v torek, popoldne od 2. do 4. in zvečer od 7. do 9. Darovi Slovenskemu domu za ostarele v pokojničin spomin bodo s hvaležnostjo sprejeti.

LaVerne Jeric

V Holy Family Home je po dolgi bolezni umrla 61 let stara LaVerne Jeric s 666 Sycamore Dr. v Euclidu, rojena Erickson v Clevelandu, vdova po l. 1979 umrlem možu Ernestu, mati Patricie Maloney, Judith Childers, Franka in Richarda, 12-krat stara mati, 1-krat prastara mati, sestra Henryja, Velme Vales, Raymonda ter že pok. Harryja, Williama in Florence Glaska. Pogreb bo iz Želetove-

(dalje na str. 4)

VREME

Pretežno sončno in toplo danes z možnostjo krajevne nevhite v popoldanskem in večernem času. Najvišja temperatura okoli 85° F. Isto vreme tudi jutri, z najvišjo temperaturo okoli 87° F. V četrtek sončno z najvišjo temperaturo okoli 88° F. Za petek napovedujejo sončno vreme z najvišjo temperaturo okoli 83° F. Prvi pravi poletni teden letos!

AMERIŠKA DOMOVINA

6117 St. Clair Ave. — 431-0628 — Cleveland OH 44103

AMERIŠKA DOMOVINA (ISSN 0164-680X)

James V. Debevec — Publisher
Dr. Rudolph M. Susel — EditorPublished Tuesdays and Fridays except first two weeks
in July and one week after Christmas

NAROČNINA:

Združene države:

\$28.00 na leto; \$14.00 za pol leta; \$8.00 za mesece
Kanada in dežele izven Združenih držav:
\$40.00 na leto; \$25.00 za pol leta; \$15.00 za 3 mesece
Petkova izdaja; \$15.00 na leto; Kanada in dežele izven
Združenih držav: \$20.00 na leto.

SUBSCRIPTION RATES

United States:

\$28.00 per year; \$14.00 for 6 months; \$8.00 for 3 months
Canada and Foreign Countries:
\$40.00 per year; \$25.00 for 6 months; \$15.00 for 3 months
Fridays only: \$15.00 per year — Canada and Foreign \$20

Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio

POSTMASTER: Send address change to American Home,
6117 St. Clair Ave., Cleveland, OH 44103

No. 45 Tuesday, June 5, 1984

Vprašanja slovenske kulture

Iz literarne priloge *Zeichen der Zeit* dunajskega časopisa *Wien*, z dne 17-18. decembra, pod naslovom »Vexierbilder aus schlechteren Zeiten« in podnaslovom »Für die slowenische Kulturszene ist das Tauwetter zu Ende gegangen« («Prepleti iz slabih časov» in »Končala se je odjuga za slovensko kulturno delovanje») povzemamo glavna vprašanja, ki jih zastavlja na Dunaju živeči slovenski pisatelj, Lev Detela, ko analizira kulturna vprašanja in probleme Slovencev v domovini, zamejstvu in zdomstvu.

Ali so res najboljša leta za slovensko kulturo že prešla?, se vprašuje v članku, kjer razpravlja o gospodarskih težavah, ki so se izrodile v političen problem sistema, kjer je polog za prehod meje iz administrativne mere postal pravno in ustavno vprašanje, ki zadeva predvsem in kot narod Slovence. Čeprav Slovenci številčno predstavljajo manj kot 10% celotnega prebivalstva, so izvozili 25% celotnega izvoza in od tega 35% v države s trdno valuto in se zato čutijo oropane za svojo delavnost in prispevanje za skupnost. Prvič po letu 1945 čutijo svojo kulturo ogroženo radi »Programskih jeder«, ki naj bi se uveljavila v šolah in katera radi srbohrvaške tendence odklanjajo.

Slovenci v primeri z Albanci na Kosovu niso šovinisti, vendar čutijo, da so prikrajšani v filmski industriji, televiziji, časopisih, založbah in celo v upravi. Slovenci so spoznali, da jih je Beograd zadel na najbolj občutljivo mesto kulture in znanosti, ko so jim začeli pritrgovati prav pri teh, kar se jim ni zgodilo niti v Avstroogrski, zato lahko govorimo že o duhovni krizi slovenstva, ki je pomedla z vsemi upi in načrti.

Ena izmed najbolj opazljivih boleznih v slovenski literaturi je depresija, ki je že odigrala veliko vlogo pred leti in ki prepleta tudi največjo prozo in liriko (Švabič, Jančar, Dolenc), ki perečo aktualnost sedanosti oblačijo v imaginarnost in fantastičnost, pri tem pa dodajo še brezčasnost, da skrivajo konkretno vsebino dogajanja.

Posebno opazno je pomanjkanje sodobne in samostojne slovenske literature, če jo primerjamo z istojezično in iz istega kulturnega območja v Italiji in Avstriji, ki se je literarno ojačila (Rebula, Lipuš, Messner, ki so se uveljavili tudi v drugih jezikih).

Tudi emigrantska literatura, ki se že tri desetletja drži v tujini in je v Jugoslaviji uradno pozabljena in zamolčevana, je zadobila z obiskom sedanjega nadškofa dr. Šuštarja nov pomen in poudarek na svoji drugačnosti. Za katoliško Cerkev ta literatura, čeprav ni registrirana v Jugoslaviji, ni vzeta kot zmotna ali sovražna, ampak samo posebni, drugostni izraz umetniškega ustvarjanja v tujini.

Finančna kriza v Sloveniji, ki je prizadela slovenske založbe v Jugoslaviji, terja večjo kulturno zavzetost in poživljenost v Italiji in Avstriji, kjer so založbe slovenske manjšine zadnje čase, deloma s koprodukcijo, sodelovanjem založb v Jugoslaviji, izdale več del, ki so na ta način imela dostop tudi v Jugoslavijo, kjer je prepovedan uvoz knjig, tiskanih v jezikih Jugoslavije, s čimer je oškodovan tudi razvoj slovenske literature.

Isto stališče je zavzelo tudi Društvo pisateljev Slovenije, ki je protestiralo proti uradnim ukrepom napram pisateljem Igorju Torkarju in Juretu Deteli in se odločilo za demokratizacijo v literaturi.

SPOMINI OB VETRINJU

PITTSBURGH, Pa. - Vsako leto junija se nam spomini vračajo na vetrinjsko polje. Tisoči in tisoči smo v soncu in dežju gledali proti Karavankam v upanju, da se kmalu vrnemo. Namesto nazaj na domače kraje smo se raztepli po vsem svetu.

Spomini pa bodo ostali v nas do smrti. Mislim na bratranca Jožeta, ki mi je pred odhodom iz Vetrinja v Italijo — kot so lagali pod častno besedo angleški oficirji — prinesel odejo z veselo besedo: odhajamo v Italijo, jaz odeje ne bom rabil, Tebi pa bo prav prišla. Odšel je v smrt, verjetno v Kočevski Rog.

Mislim na ribniško mater, ki mi je na vetrinjskem polju s solzami v očeh rekla: Sin je odšel; pred odhodom je rekel: Kamor gredo drugi, grem še jaz. Mislim na mladega duhovnika Borisa Kerča, ki ni bil duhovnik niti eno leto. Zaprt je bil v Teharjih in verjetno tam umorjen.

Spomin se znajde v zavodih sv. Stanislava v Št. Vidu, kjer smo kot dijaki dobivali pouk in vzgojo. Nemci so zavode spremenili v ječo za tisoče in tisoče; od tam so nas izgnali na Hrvatsko in Srbijo. Pod komunistično »osvoboditev« pa so zavodi postali kraj mučenja in zbirališče tisočev pred odhodom v Kočevski Rog. Pred seboj imam pismo, staro preko 35 let, napisano z roko fantadomobranca, ki je bil zaradi mladostnosti izpuščen iz St. Vida. Pisma ni pisal meni; a vem, kdo in komu je pisal.

V pismu med drugim piše: »Nobeden ni rekel, da mu je žal, ker je bil domobranec. Vsak je bil pripravljen na hudo mučenje in nismo se bali smrti... Drug drugemu smo naročali pozdrave za domače, če bo kdo živ prišel domov.

Ponoči so nas zasliševali. Na večer smo dobili jesti in zopet se je začelo zasliševanje... S Tvojim bratom sva bila ločena. Nič več nismo mogli govoriti. Solze so nam tekale. Podili so nas v kapelo. Notri nas je bilo stisnjenih 700. Zeblo nas je. Jestu so nam dajali vsakih 24 ur; pa tudi 40 ur smo morali čakati na hrano — eno šeflo brez kruha. Na stranišče so nas gonili v gručah pod stražo. Hodili smo na vrt v jamo. Včasih je kdo zaradi slabosti padel v jamo.

Zelo srečni smo bili, če je

kdo mogel odtrgati kakšen šop trave, listje z drevesa, da smo vsaj nekaj jedli... Jaz imam težko življenje doma. Zagarjati sem se moral zaradi postojanke in duhovnika. Hoteli so na vsak način od mene izjavo, da je duhovnik nosil puško. Jaz pa tega nisem mogel potrditi, ker nisem hotel lagati...«

Iz Št. Vida se je malokdo rešil. Med onimi, ki so se rešili, je g. Pavel Žakelj. Trije bratje in sestra in svak so našli smrt, verjetno v Kočevskem Rogu. Pavel se je skrival in šele novembra prišel v taborišče v Italiji.

Ob Pavlu pa spomin takoj najde pot do g. Franca Zorca. Zorec je bil domobranec, četnik, zaprt od Nemcev, pobegnil, spet ujet, obsojen na smrt, pa se spet rešil; s papirji o pogajanjih med Nemci in Partizani v Idriji pobegnil. Filmska zgodba moža, ki ni hotel služiti učencem Stalina — slovenskim komunistom.

Marca 1946 je prišla prošnjica iz Gorice do Pavla Žaklja in Zorca: Rešenec iz Kočevskega Roga čaka na korajžnega spremljevalca, da ga reši iz »raja«... Žakelj in Zorec sta uživala svobodo zunaj komunističnega »raja« le nekaj mesecev. Vedela sta, da je smrt gotova, ako gresta na pot in jih komunisti dobe v roke. A ljubezen do trpina, ki se je rešil iz groba, je bila večja kot strah pred smrtjo.

G. Milan Zajec, ki se je po posebni božji dobroti in modrosti rešil iz groba kot živa priča smrti tisočev, ki so bili pometani v skupni grob, je čakal na rešitev. Žakelj in Zorec sta odšla skozi gozdove reševati brata-domobranca. Srečno so se sešli Zajec, Zorec in Žakelj. Utrujeni, zmučeni, tudi živci trpe ob takih okoliščinah, so veselo prestopili mejo, stopili na tla, kjer ni bilo tiranije komunistične »osvoboditve«; v srcu so zapeli pesem zahvale Bogu za varstvo, ko so zadihali — čeprav v tuji deželi — zrak zlate svobode. Zgodba teh junakov še čaka podrobneje opisa.

Te vrstice so tipkane na SPOMINSKI DAN, ko smo gledali na TV slovesen pokop neznanega borca za svobodo — ameriškega vojaka, ki je (dalje na str. 3)

Obisk škofa Smeja v Clevelandu

Cleveland, Ohio — Mariborski pomožni škof dr. Jože Smej se je po obisku v Chicagu in Lemontu ustavil pred odhodom v domovino tudi v Clevelandu. Prišel je v ponedeljek, 28. maja, in se je najprej ustavil v župnišču Marije Vnebovzete v Collinwoodu, kjer je ostal dva dneva kot gost župnika Victor Tomca. Ena prvih škofovih poti je bila na grob rajnega župnika pri sv. Lovrencu, Fathra Jožefa Varga na pokopališču Vernih duš. Father Varga je bil škofov ožji rojak in prijatelj še od mladih let.

V torek, 29. maja, je škof dr. Smej obiskal slovenske fare v Clevelandu: Sv. Kristino, Sv. Lovrenc, Sv. Vid. Povabljen je bil tudi na škofijo in škof dr. Smej se je med sv. mašo pri Mariji Vnebovzeti zahvalil clevelandskemu škofu Anthony Pilla, da mu je dovolil v njegovi škofiji darovati sv. mašo s pastirsko palico.

Škof dr. Smej se je oglašil tudi v uredništvu slovenskega dela Glasila K.S.K.I. in v tiskarni Ameriške Domovine.

Zvečer ob 7. uri je škof dr. Smej daroval sv. mašo v cerkvi Marije Vnebovzete v Collinwoodu. Somaševali so skoraj vsi župniki slovenskih fara v Clevelandu. Kljub temu, da je bil delovni dan, je bila cerkev skoraj do kraja zasedena s slovenskimi verniki. V pridigi je škof najbolj navezal svoje misli na češčenje in zaupanje Mariji vsega slovenskega naroda. Najbolj znana slovenska romarska svetišča v Sloveniji so posvečena Mariji.

Po maši je bil sprejem v cerkveni dvorani Marije Vnebovzete s kratkim programom. Program je vodil župnik sv. Vida Father Jože Božnar z res prisrčnim pozdravom in dobrodošlico škofu dr. Smeju. Nastopila je skupina Mladih harmonikarjev, Slovenska šola in za zaključek je mogočno zapel pevski zbor Korotan.

Škof dr. Smej je v zahvali na kratko opisal pot po Ameriki, kako lepo je bil povsod sprejet, višek pa je bil v Clevelandu. Izrecno se je zahvalil župniku Victoru Tomcu za gostoljubni sprejem in župniku Jožetu Božnarju kot najmlajšemu župniku. Izrazil je misel in pripravljenost, da bi nekaj mladih slovenskih duhovnikov v Sloveniji prišlo na slovenske župnije v Ameriki. Opazno je bilo, da je slovenski Cleveland napravil nanj izreden vtis, enako so bili tudi Slovenci navdušeni nad ljubeznivostjo in preprostostjo škofa Smeja. Father Božnar je v pozdravnem nagovoru rekel, da je vsak škofov obisk nekaj slovenski narodni praznik. Jože Melaher

Prav iste cilje imajo *Nova revija* in nedavno ustanovljeni *Celovski Zvon*.

Obstoj avtonomije narodne kulture ni več predmet kavarniških razgovorov v Ljubljani; je že več kot vprašanje narodnega ponosa in zavesti, ker so Slovenci odkrili nove možnosti za obstoj svoje drugačnosti in se odločili zanjo. Slovenski intelektualci imajo občutek, ki ga na zahodu tako težko razumemo: vedo, čutijo, da so zmožni, da posredujejo svoje umetnosti drugim, tako stari kot mladi, tako na levici, kot na desnici, toda prej morajo odpasti meje, ki to zavirajo.

Članek spremlja slika umetniške skupine »Laibach Kunst«, ki si je ironično dala nemško ime, da poudari zamejenost in omejenost slovenskega umetnostnega razvoja, kjer gre vse po traku: zadaj na tekočem traku dršijo oskubeni piščanci, spredaj pa že prav tako obešeni posamezniki.

— Povzeto iz Glasla SKA (marec-junij 1984)

MEDDOBJE 1983, šte. 3-4

V svoji v *Svobodni Sloveniji* izhajajoči rubriki »Med knjigami in revijama« rubriki, poroča prof. dr. Tine Debeljak o najnovejši številki *Meddobja*. Ker je vsaka številka *Meddobja* res kulturna dragocenost, posredujemo prof. Debeljakovo oceno tudi našim bralcem. Ur.

Izšla je letošnjega aprila zadnja dvojna številka (3-4) revije *Meddobje* (str. 141-328) ter s tem sklenila XIX. letnik za l. 1983. Vsake številke te buenosaireske revije Slov. kulturne akcije smo veseli, ker izpričuje dejavnost zdamskih Slovencev, kulturnih delavcev, ki vztrajajo kljub gospodarskim krizam in malega števila sodelavcev v svojem idealističnem zagonu zdamske književnosti. In to kljub temu, da je ta književnost v domovini ignorirana, ni ji dovoljen dostop v matično Slovenijo, da so nje ustvaralci dosledno brisani iz vseh slovenskih publikacij in zgodovine, opravlja svoje veliko poslanstvo v daljni Argentini, kar je gotovo svojevrsten pojav v naši knjižni zgodovini, ki bo nekoč gotovo še s priznanjem in ponosom zabeleženo.

Kakor je *Celovski Zvon* vedno kulturni izraz »Zamejstva«, to je Koroške in Primorske, je *Meddobje* še vedno najvišji dokument Zdamske književnosti, nje literarne in znanstvene prizadevnosti.

Za letošnje leto je SKA potrdila svojo pomembnost tudi z izdajo velikega romana ameriškega pisatelja Franka Bükviča »Vojne in revolucije«, je zdaj z zaključnim zvezkom lanskega *Meddobja* pokazala, da bo organizacija kmalu dopolnila svojo časovno zakasnelost ter bo prešla na redno izhajanje.

Ta številka se začne s prilogami najnovejših likovnih del kanadskega slikarja Luka Kramolca (osem črnobelih reprodukcij akvarelov) in s štiriimi najnovejšimi kipi Franceta Goršeta, bivajočega sedaj na Koroškem, dveh močnih osebnosti zamejskih upodabljalov umetnikov.

Leposlovje je predstavljeno z značilno prozo našega tokijskega pesnika Vladimira Kosa, ki tokrat nadaljuje svoje pripovedne avanturistično-kriminalne zgodbe iz slovensko-amerikanskega sožitja tako v preteklosti kakor v zvezi z novimi povojnimi izseljenci. Dodaj je napisal in tiskal v *Meddobju* zadnjih let že nekaj podobnih zelo uspešnih zgodb, ki bodo po snovi in obliki, kadar izidejo v zbirki, nekaj posebnega in vrednega.

V tej črtici »Trije ljudje« poveže prepleteno smrt slovenskega izseljenca, ki je bil nočni čuvaj v neki banki, pa ga razbojnik ubijejo pri kraji zakladov, ki jih utihotapijo v krsti v fingiranem pogrebu na pokopališče. Pri tem pogrebnem podjetju pa služi njegov sin – novi naseljenec, ki nosi zdaj angleško ime Matte O'Corn (prej Okoren), ki v slovenski poštenosti tako tihotapljenje javi policiji, za kar mora seveda pred maščevalnostjo zapustiti svoj novi kraj in se naseliti

v snežno pokrajino severne Kanade na meji Aljaske, kjer živi kot samotar svojsko življenje.

Nameri pa se, da ga tja pride obiskat oni podjetnik pogrebnega zavoda, da ga z denarjem podkupi, naj molči o kraji, obenem pa tudi zato, da izprosi od O'Corna dovoljenje njegovi materi-vdovi, da se lahko poroči z njim. Sin odbije poizkuse podkupljenja, na kar ga podjetnik ubije in pobegne na pasji vpregi čez zasnežene poljane nazaj v svoj svet. Toda nevede zapodi pse na rahel led jezera, da se utope z zločincem vred.

Moderna kriminalka z močnim realističnim opisom narave dogodkov z naturalistično-romantično, pa izseljenske književnosti, kot motiv in kot način oblikovanja.

Kot pesnik prispeva iz indijskega okraja p. Cukale »Tri balade«. Sledi nato tržaške pesnikinje Dolores M. Tersegla, ki s temi pesmimi nastopa zdaj prvič v *Meddobju* iz obmorskega, jadranskega miljeja. Dobre pesmi, katerih avtorico bo treba imeti v evidenci, kajti prepričani smo, da jo bomo še večkrat srečavali med našimi zamejskimi ustvarjalci tudi v *Meddobju*, kjer zdaj nastopa prvič, s pravo liriko.

Leposlovni donesek v Dramatski obliki je prispeval odlični tržaški pisatelj Alojzij Rebula z radijsko božično igrico »Četrty kralj«. Je to napet pogovor kralja Heroda z njegovim pisarjem Dinarhom o skrivnostnem obisku treh kraljev na poti k rojstvu novega kralja, ki ga naznanja zvezda repatica. Herod vztraja pri svojem, da so ti kralji špijoni kavkaških dežel, ki delajo proti njemu, ter zapove Dinarhu, naj jih spremlja v Betlehem (kakor so ugotovili pisarji, da se bo nekoč v njem rodil nov kralj).

Kot špijon jih Dinarh spremlja, toda videti je, da pa predstavlja četrtega iskālca novega kralja v smislu duhovnega poslanstva treh svetopi-semjskih kraljev – kot pozdrav novorojenemu kralju božjega kraljestva med ljudmi.

S to spretno duhovno igro je zaključen leposlovni del *Meddobja*.

Začenja se politični esej, ki ga je napisal Lev Detela v slogu svoje že objavljene politične meditacije v *Glasi SKA* (nov. 1979), zdaj naslovljenem: »Traktat o Glavi in glavah«. V njem govori o Glavi – Postavi in glavah – Ljudstva-Naroda v smislu totalitarnih diktatur proti demokraciji na splošno v svetu, ponekod tudi še v konkretni deželi. Je to vizionarni komentar z ostjo proti diktaturam, proti v današnjem veku z

osnovo človeških nesreč in najbolj krutih in podlih vojn.«

Sledi znanstveni del, ki daje tej številki pravo vsebino in poudarek. Na prvem mestu je priobčena filozofska razprava prof. dr. Brumna »Od spoznavnosti do dokazanosti božjega bivanja«. Ob tem sem se spomnil kulturnega večera SKA, kjer je nekoč padla debata o tem, da je teološko izrecno podčrtano, da je bivanje božje dokazljivo in dokazano, in če kdo trdi nasprotno, je to podvrženo celo kazni izobčenja.

Na osnovi te debate je zdaj dr. Brumen kot filozof analiziral podrobno vse razloge, zakaj filozofija kot eksaktna vedna, ne more sprejeti mnenja, da je filozofsko striktno dokazano bivanje božje, ter zato navaja vsa mnenja od sv. Tomaža ter preko Maritaina ter do slovenskih filozofov Ušeničnika, Vebra in Janžekoviča in svoja.

Filozofsko – po razumski poti ne moremo popolnoma dokazljivo dokazati bivanje božje, pač po drugačni poti, ne-razumski poti, nekako »nagonsko« čutimo, da »Bog je« in to dovolj trdno. Tudi Vaticanum II. ne govori o »dokazih«, temveč o »pokazih«, ki nam kažejo pot do Boga. Brumen navaja odloke o tem, ter poudarja, da to pot določuje vera. Rešitev problema izpada iz področja filozofije na področje teologije, na »vero«. To sta dve avtonomni vеди, in če filozof spoznava, da ni filozofskih dokazov, lahko ostane trden vernik, samo ločiti morja »med verovanjem in spoznanjem, kar ni navzkrižno! Le pota k Bogu so različna.« Le oba morata ostati na svojem področju.

Prav tako važna razprava na jezikovnem področju je tudi prof. Rajka Ložarja študija »Jezik in jezikovno-kritična klasifikacija koroškega windisch-idioma«.

Pobudo za ta članek mu daje knjiga koroškega Slovenca, pozneje reneganta, jezikoslovca dr. Lessiaka, ki je pisal razprave o koroški edinosti v »vendskem«, ki je kot koroški pogovoren dialekt nasproten slovenskemu. Je še stari vendski pred-slovenski jezik. Na podlagi tega je npr. Koroška pri statistiki prebivalstva uvrstila »vindišarski« jezik kot pogovorni jezik pri Korošcih, kar je vodilo v vindišerstvo, ki je razdelilo koroške Slovence v dvoje.

Dr. Ložar pa dokazuje na podlagi narodnih pesmi, pa sociolingvistične teorije, kako se je koroška slovenščina razvijala najprej s sprejemom tujih besed, pozneje v jezikovno premešanje slovenskih nemških tekstov, končno tudi v moderno modo literarnih »kollagev« kubistov, ki preplepljajo dela s tujimi rečenicami iz časopisov v tekstilni slikarji (francosko »collage«, slov. »nalepek«) in končno v kontaktu z Nemci – po teoriji Dilearda na podlagi izkustev v »mornariški angleščini« – tak kontaktni jezik ni...ga imenovali, ki ni jezik.

SPOMINI OB VETRINJU

(nadaljevanje z 2. str.)

padel v Vietnamu v borbi proti komunizmu. Krsta pokrita s čisto ameriško zastavo. Ob njej predsednik Amerike ginjen poveličuje one, ki so žrtvovali svoje življenje v borbi za svobodo družin in naroda. Ves potek na TV je bil veličasten in slovesen, prepojen ob predsednikovem govoru, molitvah vojaških kaplanov in pesmi vojaškega zbora z vero v Boga in zmago resnice.

Ob pogledu na ta državni slovesni pogreb borca za svobodo ne moreš ostati brez čustev; spomin hiti v Kočevski Rog, Teharje in skrite kraje po slovenskih gozdovih, kjer čakajo obiska od komunistov pomorjeni slovenski borci za svobodo slovenskega naroda.

Misel kljuje: Kdaj bo v Ljubljani na Orlovem vrhu ali Stadionu ob udeležbi svobodno izvoljene slovenske vlade slovesno narodno priznanje vsem onim, ki so se borili in umrli za pravo človečansko svobodo in bili leta in leta zasramovani kot narodni izdajalci – zasramovani od učencev največjega morilca v človeški zgodovini – Stalina?

Kdaj bo prišel čas? Veliki petek ne traja večno. Velikonočna Zmaga nima konca. Nobena diktatura ni večna. Prišel bo čas, ko bodo krste slovenskih junakov za pravo svobodo pokrite s čisto slovensko zastavo brez izdajalskega komunističnega znaka srpa in klādiva. Slovenski junaki bodo dobili priznanje in čast od naroda.

Če bi bili sedanji komunistični oblastniki v Sloveniji boljši, kot so bili morilci s Titom na čelu, bi smeli obiskati

grobove pomorjenih junakov. A komunist bi take obiske ne prenesel. Komunist se boji mrtvih, ki jih je pomoril. Komunist se boji grobov, kjer leže njegove žrtve. Komunist nima srca, kaj šele sočutja do trpečega. Zato nikar ne bo pustil, da bi pomorjene pokopali na pokopališčih. Kje na svetu je taka krutost, tako strupeno početje, ko ne smeš niti na grob svojega očeta, brata, prijatelja?

Slovenskih komunističnih oblastnikov – pa naj se imenuje Ribičič, Dolanc, Popit ali kdor koli – ni prav nič sram, kar delajo, kajti za komunističnega človeka, noben človek, ni vredne sočutja, kaj šele pravice in ljubezni. Prav po načelu, ki ga je izvajal učitelj slovenskih komunistov Stalin; ta pa je sledil navodilom Lenina: »Naša zmaga bo neizprosna in neusmiljena, kakor bo neusmiljena tudi naše postopanje...tudi s krvjo, zločini, trupli, ranami.« (Glej knjigo Leon Trocki »Lenin«).

Jože Cvelbar

Laik v vodstvu cerkvene organizacije

Washington, D.C. —

Prvič, odkar ta organizacija obstoja, je bil laik imenovan za pomožnega generalnega sekretarja "National Conference of Catholic Bishops" in "U.S. Catholic Conference". Francis X. Doyle, ki je bil s 1. aprilom imenovan na to mesto, je že 13 let opravljal važne funkcije v administraciji obeh organizacij.

v arhivih po svetu in tudi doma, je po sebi izredno zanimiva.

Stiška zgradba je bila zidana v l. 1183 pa je ostala edina od svetovnih cistercijanskih stavb v osnovi nespremenljiva in najlepši primer za cistercijanski stavbni slog. Pater Grebenc spremlja gradnjo stavbe od začetka pa do prav zadnjih stavbnih sprememb ob vseh prezidkih in dozidkih, in tako opiše na 70-tih straneh vso njegovo rast kot slogovnega in zgodovinskega predmeta. Kot tak edinstveni spomenik tega evropskega pomena. Pa je nastala ta edinstvena razprava v zdomstvu na način, kakor je nastala v matični domovini podobna monografija dr. Zadnikarja o kartuzijanskih samostanih pri nas (je gotovo dogodek v zdamski zgodovinski znanosti).

Na zadnjih straneh naj omenjam še Detelovo toplo napisani nekrolog tržaškemu publicistu Francu Jezi; in Brulčeva ocena Bükvičevega romana *Vojna in revolucija*.

Gotovo bogata številka *Meddobja*, ki združuje kulturno delo piscev iz Trsta, Dunaja, Japonske, Indije, obeh Amerik, kakor tudi z motivi iz teh krajev, kar jo dela zanimivo in pomembno.

O knjigi dr. Franca Bükviča *Vojna in revolucija*

Slovenska kulturna akcija v Argentini je izdala 712 strani obsegajoči roman »Vojna in revolucija«, delo v Fairfieldu, Conn. živečem pisatelju dr. Francu Bükviču. Knjiga stane \$25 za vezano, \$20 za brošuro plus en dolar za poštnino. Knjiga se dobi pri avtorju samem in sicer na naslovu: Dr. Frank Bukvic, Fairfield University, Fairfield, Conn. 06430. Tisti, ki želijo avtogram, naj to omenijo. Naklada je bila le tisoč knjig in je pričakovati, da bo kaj kmalu razprodana. Iz Slovenske pisarne v Baragovem domu v Clevelandu knjige še nimajo, pričakujejo pa, da bo kmalu dospela. Bralce bomo o tem obvestili.

Sledeča analiza dr. Bükvičeve knjige je izšla v nedavni številki Glasa SKA. K analizi dodamo tudi nekaj citatov drugih bralcev knjige. Ur.

VSEBINA DELA

Pisec tega velikega teksta se že dolgo uveljavlja kot epik širokih zamahov. Prikazuje našega panonskega človeka v letih sovražne okupacije in revolucijske vihre. V romanu, ki ga najjavljamo, se bujno dejanje razpleta ob osebah treh družin. Usode njihovih članov so povezane z družbenimi in političnimi dejstvi, ki imajo korenine daleč v preteklosti. V mnogočem zagledamo ali vsaj začutimo značajske posebnosti ljudi na severovzhodu slovenske zemlje; mednje je vključiti židovski živelj.

Pod nemško zasedbo si idejni tokovi iz dobe Jugoslavije utirajo struge, se spopadajo, kale ter iščejo, kako se prilagoditi in kako zopraviti novemu redu. Vso podporo okupatorja ima že prej močno nacistično gibanje, kjer so poleg maloštevilnih Nemcev glavni narodni odpadniki in preračunljivci. Svojevrsne okoliščine privedejo mednje najstarejšega sina Sobotinove družine Ivana. Njegova pot drži v gestapovsko službo. Kot tak rešuje iz zaporov in verjetne smrti sestro Vero in brata Jurija.

Vero je pritegnil Niko, organizator OF, edinec bogatega tovarnarja (druga družina); Jurija pa pahne nacionalistična zavzetost v nepremišljeno dejanje. Najmlajšega Sobotinovega, Pavla, ustrelje Nemci s profesorji in sošolci v maščevanje za ofarski atentat.

Glavar tretje, proletarske družine Rituperjev je star komunist, ki se znajde v vsakem položaju — izvirna, nepozabna oseba. Nezakonski sin njegove mlade žene (ta doživi nepričakovano idilo s samim prepredenim vodjem gestapa), telesni spaček, je grozen proizvod tragične adolescence in divje maščevalnosti nad družbo; gre preko vsega in se gospodovalno izživlja v vojni OZNI.

S to ali ono naštetih oseb potujemo na Gorenjsko in v Prekmurje; spoznavamo medvojni Dunaj in tam delujoče tovarne orožja; spremljamo

Jurija, ki mu odtod uspe pobegniti v Gradec in k partizanom; preživljamo dolge tedne na vzhodnem bojišču. Najbolj od blizu pa smo priče življenja v zaporih, gestapovskega zasliševanja, zasledovalnih in preiskovalnih akcij madžarske tajne policije in orožnikov; znajdemo se v koncentracijskem taborišču na Madžarskem; opazujemo odvažanje Judov in drugih v nemško taborišče, usmrteitev starih in za delo nesposobnih s plinom. Tu omanje v poveličano smrt Sobotinka, prelep lik trpeče in notranje stalno rastoče matere.

Partizanstvo so tudi ob Muri kmalu dobili v oblast komunisti; pri tem niso izbirali sredstev. Bükvič slika partizane v mnogih akcijah in kaže, kako so izzivale strašne maščevalne postopke okupatorjev. Nadrobno opisuje že predvojni razvoj Nika v trdega, nepopustljivega komuniste. Iz njegovih govorov in spodbud se oglašajo misli in gesla, ki so jih pred 40 leti trosili Kidriči in Kardelji.

Nekoč se Niko sprosti v prerokovanje o tem, kako bo naš narod, zlasti njegov stiskani kmečki stan, zadihal in se razcvel po osvoboditvi. Prividi rdečega idealista zvane ob vojni stvarnosti kot strupena ironija. Nekaj let po »osvoboditvi« dozorji Niko do odločitve — do nje vodijo razen gnušne resničnosti in prigovarjanja žene Vere niti iz mladosti, posebej čudoviti spomini na mater —, da zavrže satanski nauk in si »izbere svobodo«. Tako se v sklepnem poglavju dobi pred vrati domovine z nekaterimi še živimi junaki romana, da si zaupajo v glavnem soglasno mnenje o sodobnem svetu in o silnicah, ki so človeštvo vanj privedle.

Med temi junaki je tudi domobranski častnik, ki se je rešil iz jame. Likvidaciji izdanih domobrancev in rešitvi trojice je v romanu posvečeno posebno poglavje. Sicer pa je domobranstvo prikazano le bolj ob robu — gotovo v tistem delu Slovenije ni moglo

prav zaživeti. Bilo bi pa nekaj dragocenega, ako bi Bükvič v novem romanu prikazal vaše straže in domobrance v središču dogajanja.

Velikansko snov Vojne in revolucije je pisatelj pretehtano zgradil. Poslužuje se po navadi tega načina: vsaka glavna oseba dobi po večkrat svoje poglavje. Njena doživetja odkrivajo nova pozorišča in premik zunanjih okoliščin ter se križajo z dejanji ene ali več drugih oseb. Tako se prepletajo psihološki, ideološki, politični, socialni, narodnostni motivi; se spopolnjujejo zgodovinskega dogajanja in razkritja ustvarjalne intuicije.

Bükvič sega brez strahu z realistično ali celo naturalistično tehniko v življenje družbe in posameznikov ter ga razodeva s sočno besedo. Pripoved poživljajo dialogi, često dramatično priostreni. Izjemno razburkani čas pa avtorjevo nagnjenje ustvarjata marsika-

tere napete, vratolomne, filmske prizore. Osvežujoče vplivajo tisti dogodki ali opisi značajskih posebnosti, v katerih je polno krepke komike, satirične zasmehljivosti ali grotesknih domislic.

Drugod nas prevzame simbolika (npr. župnikove sanje, napovedujoče apokaliptične dogodke; sanje in videnja drugih oseb; grozljivi pojavi v zadnjem dnevu hitlerjanca Ščapa) ali zadržana tragika, pa spet poetično občutje narave fali človeškega razpoloženja. Z liričnim občutjem se roman začne in konča.

»Vojna in revolucija« je ne le obsežno, je veliko delo — po vsebini, po zanimivi obdelavi tolikerih in tako globoko v našo polpreteklost segajočih motivov, po predstavitvi doslej za ta leta komaj obdelanega kosa Slovenije in tamkajšnjih ljudi. Je velika literarna stvaritev, obenem pa pomemben prispevek k odkrivanju resnice.

FRANC BÜKVIČ O SEBI IN SVOJEM ROMANU

(Razgovor med F. Bükvičem in L. Lenčkom, objavljen v Glasu SKA)

Kje živite, kdaj ste prišli v Ameriko in odkod?

24. maja 1946 sem prekoračil železno zaveso. Istega leta jeseni sem jel na graški univerzi študirati politične vede. Doktoriral sem leta 1951 in se potem izselil v Združene države. Živim v Fairfieldu, Conn., 50 milj od New Yorka.

Kje ste dobili drugi doktorat?

Drugi doktorat sem dobil leta 1969 na newyorški univerzi iz nemške literature. Ameriške univerze mi avstrijskega doktorata niso hotele priznati. Ker političnih ved nisem maral še enkrat študirati, sem se odločil za leposlovje, za kar mi ni bilo nikoli žal.

Vaša družina?

Moja žena Elizabeth je koroška Slovenka, edino bitje, ki je moj roman sprti prebivala in me opozorila na pomanjkljivosti. Brez nje »Vojna in revolucija« ne bi bila to, kar je. Sin Dušan je znanstvenik (astró in geofizika) in živi v New Orleansu. Hčerko Sonjo je že od mladih nog zanimalo gledališče, predvsem ples (klasični in moderni balet in narodni plesi). Sonja živi v New Yorku.

Kdaj ste začeli pisateljati?

Ko mi je bilo osem ali devet let, sem na lastno pest napisal zgodbo o lisici zvitorepki, katere pa nisem dokončal, ampak spodaj, kot sem videl v mladinski reviji, pripisal »se nadaljuje«, si pri očetu »izposodil« znamko in ovitek in spisek poslal uredniku »Našega roda«. Zgodbice seveda niso objavili, jaz pa potem tudi nadaljevanja nisem napisal... Moje prvo resno delo so »Brezdomci«, ki sem jih izdal v leta 1948 v Gradcu. Roman je financiral pokojni inž. Čulk, Ljubljčan.

menjal svobodo za domovino. V zdomstvu je potem delo rastlo, zorelo in dozorelo.

Kaj ste predvsem želeli poudariti v romanu? Nekateri bodo pogrešali več dogajanja v zvezi z domobranstvom. Zakaj je tega tako malo v romanu?

Glavni temi iz slovenske vojne in revolucije sta »domobranstvo in komunizem« in »NOB in partija«. Prva tema spada že v zgodovino, dočim je druga še vedno aktualna. Kar na Nikaraguo pomislimo, kjer se nekateri revolucionarji, ki so se še včeraj borili proti Somozi, zdaj borijo proti marksističnim oblastnikom.

O domobranstvu sem slišal že med vojno, resnico o njegovem protikomunističnem boju in komunističnem pokolu pa šele v zdomstvu. Krajinski Slovenci z domobranstvom nismo imeli nobene zveze, zato mi ta tema ne leži, čeprav problem ni preveč zapleten, ker gre za dva ideološko in politično strogo odpreljudena tabora: krščanstvo in materializem, in je pisatelju na razpolago dovolj zgodovinskih podatkov in virov. S tem problemom se bo nedvomno bavilo še veliko slovenskih literatov.

V svoji »Vojni in revoluciji« domobranstva nisem mogel podrobneje obravnavati, ker sem se osredotočil na drugo temo in bi svojo zgradbo z domobranstvom razbil. Dotaknil sem se ga pa le, ker komunistične revolucije brez domobranstva ni mogoče napisati.

Druga tema je bolj hvaležna in tudi bolj komplicirana. Moji junaki, nacionalist in liberallec Živko, krščanski socialist Volkun i. dr., so se pridružili NOB iz domoljubja in ne iz političnih razlogov in v dobri veri, da partija ne laže, in se razočarali. Na kraju spregleda tudi partijec Niko. Samo Volkunu ni bilo dano, da bi se do kraja razočaral, ker ga je partija že prej likvidirala...

O komunističnem nasilju in zlaganosti se je že mnogo pisalo, velikih romanov s to temo je vendar v svetovni literaturi le malo, v slovenski naj bi bil moj »Vojna in revolucija« prvi večji tekst te vrste.

S svojim delom sem želel prikazati trpljenje našega naroda pod okupacijo, h kateremu so komunisti veliko pripomogli, ko so dolivali bencin na ogenj; izdajstvo komunistične partije; in marksistično kulturno, politično in gospodarsko perversnost.

(dalje na str. 6)

Grdina Pogrebna Zavoda

531-6300
431-2088

17010 Lake Shore Blvd.
1053 E. 62nd St.

Grdina Trgovina S Pohištvom

531-1235

15301 Waterloo Rd.

T.K. General Contractors, Inc.

Predelujemo kuhinje, kopalnice, delamo strehe, »driveways«, nove garaže in vsa potrebna gradbena dela na hišah ali poslovnih stavbah. Hiše barvamo zunaj in znotraj in tapeciramo. Zidamo tudi nove hiše in poslovne stavbe.

— Vprašajte za brezplačen predračun! —

— 831-6430 —

Mogočna manifestacija slovenstva v Gorici

GORICA, It. - Glas slovenske manjšine od Trbiža do Milj je morda najbolj pristno zazvenel v nedeljo, 20. maja, letos na goriškem Travniku. Enotna slovenska manifestacija je vsem jasno dokazala, da je slovenska narodna skupnost v zamejstvu eno samo in nedeljivo telo, ki se zaveda svoje zahteve po zaščiti in samobitnosti.

Z velikim dostojanstvom in obenem z odločnostjo in pogumom je tako slovenska manjšina v Italiji dokazala - tudi širši italijanski javnosti - da zavestno zasleduje določene cilje in da z vso odgovornostjo terja od države to, kar ji po naravnih zakonih in ustavnih načelih pritiče.

Na zgodovinskem in za vse Slovence (posebej goriške) pomenljivem Travniku se je zbralo nad deset tisoč slovenskih ljudi s Tržaške, z Goriške, iz Beneške Slovenije, Režije in Kanalske doline. S transparenti so posamezne organizacije in društva dokazovali svojo pripadnost manjšinskemu telesu in svojo osnovno zahtevo po dosegu globalne zaščite.

Preveč je bilo udarnih in učinkovitih gesel, da bi lahko tu vse zabeležili. Res pa je, da smo prav v tem zabeležili močno voljo našega vsesplošnega slovenskega življenja na Primorskem. Kot nekoč s puntarskim bojem za »staro pravdo«, tako se je danes tu spet zgrnila edinstvena slovenska množica s klicem po pravici in svobodi.

Lepo majsko vreme je še podčrtalo slavnostno in veselo vzdušje, ki je že prve dopoldanske ure botrovalo celotnemu dnevu. Velike trume ljudi so prihajale v Gorico z vsemi možnimi sredstvi: avtobusi, osebnimi avtomobili, celo s posebnim vlakom iz Trsta. Možje, žene, mladina, dijaki, skavti, taborniki, člani posameznih kulturnih in športnih društev, z eno besedo - navdušeni Slovenci in Slovenke so prihitali na trg pod starodavnim goriškim gradom, da bi tu miroljubno a zavestno in zavzeto manifestirali za svoje pravice.

Treba je dodati, da je bilo res dobro poskrbljeno za red in varnost. Goriška kvestura in prefektura sta, že prej dobro seznanjeni s prireditvijo, vzorno poskrbeli za red in mirni potek manifestacije. Za vse to je šla ob koncu tudi enotna delegacija do goriškega prefekta, da ga sezani z uradnim potekom in zaključki.

Klic po enotni zaščiti za vse Slovence v deželi

Na odru sredi Travnika so se zvrstili predstavniki enotne slovenske delegacije z govorniki vred. Tako so ob določenih nastopih in izrazili vse težnje slovenske manjšine v Italiji v današnjem trenutku.

Prvi je v imenu kulturnih društev Beneške Slovenije in videmske pokrajine spregovori-

ril Viljem Černo, ki je tudi prinesel uvodni pozdrav delegacije vsem zborovalcem. Nato so po vrstnem redu spregovorili Boris Race za SKGZ, Jože Cej za PSI, Rafko Dolhar za SSK, Marija Ferletič za SSO ter sen. Jelka Gerbec za PCI.

Ne moremo tu naštevati vsebine iz vseh nastopov posameznih govornikov. Poudarimo naj predvsem, da so se vsi zavzeli za celovito zakonsko zaščito Slovencev na celotnem ozemlju naše (italijanske) dežele, za izvajanje ustave in mednarodnih pogodb, za priznanje kulturnih, socialnih in drugih pravic, za mirno in prijateljsko sožitje v deželi. Posebej pa še za to, da v senatu reskar se da hitro steče zakonodajna pot.

Na koncu vseh nastopov je bila sprejeta vsebina telegramov, ki so jih zborovalci naslovili na predsednika republike Pertinija, predsednika senata Cossigo, predsednika poslanske zbornice Jottijevo ter predsednika vlade Craxija. V vseh teh telegramih izražajo zahtevo po dejanski uresničitvi zakonske zaščite za vse Slovence v Italiji.

Manifestacije se je udeležilo tudi veliko izvoljenih predstavnikov, med temi veliko parlamentarcev. Prisotna je bila tudi podpredsednica senata Gigliolo Tedesco. Posebno značilna je bila prisotnost prav pod odrom vseh slovenskih županov naše dežele, ki so z uradnimi znaki svoje službe pokazali na uradno prisotnost zastopanih občinskih uprav.

Razglašeni zvoki...

Težko bi bilo pričakovati potek tako velike slovenske manifestacije v samem srcu Gorice brez kake razglašene note. Iskreno pa moramo pripisati, da je manifestacija sama potekla v najlepšem redu in brez incidentov. Tudi to dela čast našemu mestu, ki se ni dalo zapeljati od peščice prenapetežev iz vrst protislovenskih gibanj kot sta npr. Lega Nazionale ali pa MSI.

Manj časti pa dela izjava, ki jo je dal goriški občinski odbor. V tej izjavi se poudarja, da lahko take pobude kot je goriška manifestacija ustvarjajo nerazumevanje med tu živječima narodnostima, obenem pa se sklicuje na italijanstvo Gorice. Zato tudi izjave (še vedno v tem dokumentu) o želji po uresničenju zaščite v duhu znane resolucije o zakonski zaščiti Slovencev, ki jo je nedavno sprejel občinski svet, tu izplahnijo. Jasno je, da ta dokument ni izraz celotnega občinskega odbora, saj je prav predstavnik Slovenske skupnosti v njem odločno protestiral proti taki izjavi. Značilno pa je, da je socialistični podžupan te teze italijanske večine sprejel!

Na vsak način je goriška manifestacija v celoti uspela in popolnoma dosegla svoj cilj. Slovenski človek v zamejstvu je s tem spet okreplil svojo za-

Umril je škof Jože Žabkar

GORICA, It. - Iz Rima je dospela vest, da je tam v bolnišnici San Camillo umrl v soboto, 19. maja, dr. Jože Žabkar, upokojeni papeški pronuncij.

Pokojni škof se je rodil v Ljubljani 24. decembra 1914. Njegova mati je bila iz Gorice, kjer so Abujevi njihovi sorodniki. Gimnazijo je dovršil v Ljubljani, nakar se je odločil za duhovniški poklic. Škof Gregorij Rožman ga je poslal študirat na univerzo v Innsbrücku.

Ko so leta 1938 Nemci zasedli Avstrijo, se je vrnil v Ljubljano in bil nekaj let prefekt v škofovih zavodih v Šentvidu. Ko so Italijani zasedli Ljubljano leta 1941, je Jože Žabkar pustil Ljubljano in odšel v Rim, kjer je bival v francoskem zavodu skupaj s prof. D. Butkovičem, msgr. VI. Bavdažem in pok. Fr. Dolinarjem. Vpisal se je na Gregorijansko univerzo. Na posredovanje škofa Rožmana in dr. Janka Kralja pa je bil sprejet na papeško akademijo za diplomate.

Po končanih študijah so mu ponudili mesto profesorja na katoliški univerzi v Louvainu v Belgiji, toda bil je sprejet v vatikansko diplomacijo in ostal v službi državnega tajništva do upokojitve.

Tri leta je zastopal papeža pri ustanovi Združenih narodov UNESCO v Parizu, nato pa je bil 13 let pronuncij na Finskem in na Islandiji ter istočasno papeški delegat za Dansko, Švedsko in Norveško. Svoj sedež je imel v Kopenhagnu na Danskem. V tej službi je bil posvečen za škofa in dobil naziv »naslovni nadškof virunski«. (Virunum je bilo rimsko mesto v bližini današnje Gospe svete).

Pred dvema letoma se ga je lotila težka živčna bolezen. Stopil je v pokoj in zanj so skrbele redovnice v ul. dell'Olmata v Rimu. Zadnja dva meseca je moral v bolnišnico, kjer je kot rečeno v soboto, 19. maja, odšel v večnost.

V torek, 22. maja, je bil njegov pogreb v cerkvi sv. Ane v Vatikanu. Pogrebne obrede je vodil kardinal Casaroli. V torek zvečer so ga prepeljali v Gorico, kjer so že pokopani njegovi starši. Pogrebna maša je bila v četrtek, 24. maja, v goriški stolnici.

Pok. Jože Žabkar je bil eden redkih Slovencev v papeški diplomatski službi. Naj počiva v Bogu.

Katoliški glas
24. maja 1984

Ameriška Domovina družni Slovence po vsem svetu

vest o pripadnosti skupni stvari in predvsem skupni idealni borbi za končno uresničenje vseh naših pravic.

Spectator
Kat. glas
(24.V.1984)

Župnik dr. Jošt Martelanc postal glavni pospeševalec Baragove zadeve v Rimu

CLEVELAND, O. - Kakor poroča ljubljanska Družina z dne 27. maja, je prišlo v Baragovem odboru, ki posluje v Ljubljani, do nekaterih sprememb.

Dolgoletnemu predsedniku apostolskemu pronotariju dr. Vilku Fajdigi, ki je vodil Baragov odbor od začetka in je zaradi ostarelosti in bolehnosti odstopil, je nadškof dr. Alojzij Šuštar izbral naslednika dr. Jošta Martelanca, župnika ljubljanske šempetrske župnije. Dne 29. marca 1984, torej že prej, pa ga je glavni pospeševalec Baragove zadeve v Rimu frančiškanski pater Antonio Cairoli imenoval za novega vicepostulatorja za Slovenijo.

Pod vodstvom dr. Martelanca je imel ljubljanski Baragov odbor že več delovnih sej. Odbor namerava v prihodnje

delovati v širši in ožji sestavi. Širši odbor se bo sestajal le nekajkrat na leto, ožji pa bo imel redne seje kakor doslej. Tudi letos bo pripravil ljubljanski odbor Baragov dan; zanj se bo posebej zavzela škofjeloška dekanija, saj mineva letos 130 let, odkar je misijonski škof Baraga obiskal tudi Škofjo Loko. Ta Baragov dan bo v nedeljo, 16. septembra, in sicer v župnijski cerkvi v Stari Loki.

Baragov dan bo seveda tudi pri nas v ZDA in sicer v Chicagu 1. in 2. septembra. Glavna slovesnost bo v čikaški stolnici, kjer bo maševal in pridigal čikaški nadškof kardinal Joseph Bernardin. Letno zborovanje ameriške Baragove zveze bo nato v dvorani hotela Continental. Organizacijo tega dne je prevzela slovenska župnija sv. Štefana v Chicagu.

J.S.

The Holy Family Society of the USA

ONE FAIRLANE DRIVE, JOLIET, ILL 60434

Since 1914...

The Holy Family Society of the U.S.A. has been dedicated to the service of the Catholic home, family and community. For half-a-century your society has offered the finest in insurance protection at low, non-profit rates to Catholics only.

LIFE INSURANCE • HEALTH AND ACCIDENT INSURANCE

Historical Facts

The Holy Family Society is a society of Catholics mutually united in fraternal dedication to the Holy Family of Jesus, Mary and Joseph.

Society's Catholic Action Programs are:

1. Scholarships for the education of young men aspiring to the priesthood.
2. Scholarships for young women aspiring to become nuns.
3. Additional scholarships for needy boys and girls.
4. Participating in the program of Papal Volunteers of Latin America.
5. Bowling, basketball and little league baseball.
6. Social activities.
7. Sponsor of St. Clare House of Prayer

Družba

sv. Družine

Officers

President.....	Joseph J. Konrad
First Vice-President.....	Ronald Zefran
Second Vice-President.....	Anna Jerisha
Secretary.....	Robert M. Kochevar
Treasurer.....	Anton J. Smrekar
Recording Secretary.....	Nancy Osborne
First Trustee.....	Joseph Sinkovec
Second Trustee.....	Frances Kimak
Third Trustee.....	Anthony Tomazin
First Judicial.....	Mary Riola
Second Judicial.....	John Kovas
Third Judicial.....	Frank Toplak
Social Director.....	Mary Lou Golf
Spiritual Director.....	Rev. Lawrence Grom, O.F.M.
Medical Advisor.....	Joseph A. Zalar, M.D.

